

Asia: OM 9/021/2016

Tuomioistuinviraston perustaminen

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko vai vastustatteko tuomioistuinviraston perustamista?

Kannatan

Mikä on yleinen arvionne toimikunnan ehdotuksesta?

Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Ehdotus toteuttaa oikeusministeriön Oikeudenhoidon uudistamisohjelmaa vuosille 2013–2025. Viraston perustamisen myötä tuomioistuinlaitoksen rakenteellinen riippumattomuus lisääntyy.

Uudistuksen ansiosta oikeusministeriö voi keskittyä lainvalmisteluun sekä koko oikeuslaitoksen strategiseen johtamiseen ja keskeisiin linjauksiin.

Tuomioistuinviraston toimesta hoidetaan tuomioistuinten operatiivinen hallinnointi ja tukitehtävät asiantuntevasti ja samoilla prosesseilla. Tuomioistuinlaitoksen kokonaisuuden kannalta näin voidaan parantaa toiminnan tehokkuutta ja saada hallintoa joustavammaksi. Tuomioistuinviraston ohjaamana voidaan myös parantaa tuomioistuinten ratkaisujen laatua ja nopeuttaa käsittelyaikoja. Samoin voidaan käytännössä yhdenmukaistaa oikeudenkäyntimenettelyä ja edistää uusien menettelytapojen, esimerkiksi etäpalvelun yhtenäistä käyttöönottoa. Näillä tuloksilla on merkitystä sidosryhmien, kuten oikeusavun ja edunvalvonnan kannalta.

Miten arvioitte tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotettuja tehtäviä?

Tuomioistuinvirastolle on ehdotettu laajaa toimivaltaa tuomioistuinten keskushallintoviranomaiselle kuuluvissa tehtävissä. Tämä on linjassa muiden oikeuslaitoksen sektorien vastaavien uudistusten kanssa. Keskitettävät asiaryhmät koskevat tuomioistuinten hallinnollisia asioita sekä tuomioistuinten toimintojen ja käytännön yhteistyön koordinoitua. Selkeyttävänä ja tehokkuutta tuovana pidetään sitä, että tuomioistuinvirasto huolehtii esityksen mukaan esimerkiksi kilpailutuksiin, toimitiloihin, erilaisten lakisääteisten suunnitelmien laadintaan, koulutuksen järjestämiseen, rekrytointiin ja muihin hallinnollisiin tukipalveluihin liittyvistä asioista. Tärkeänä

pidetään oikeusavun osalta sitä, että tuomioistuinvirasto toimii yhteistyön koordinaattorina kansainvälisissä asioissa ja turvapaikka-asioissa. Ne edellyttävät usein nopeaa ja keskitettyä reagointia.

Pidättekö toimikunnan arviota tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä oikeana ja riittävänä?

Tuomioistuinviraston esitetty henkilöstömäärä, ainakin 45 henkilötyövuotta, perustuu toimikunnan tekemiin selvityksiin. Samoin on todettu oikeusministeriöön jäävän henkilöstön määrä. Näiden osalta ei ole erikseen lausuttavaa.

Kuten muillakin sektoreilla, tulee lisänä ottaa huomioon kehitystyön hankekohtaiset henkilöstömäärät ja niiden edellyttämä lisärahoitus. Toisaalta voidaan lähteä siitä, että toiminnan tehostuminen ja nykyisessä organisaatorakenteessa olevan päällekkäisen hallinnollisen työn poistuminen saavat aikaan säästöjä.

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanosta ja nimeämismenettelystä?

Ehdotettu erillinen toimielin, tuomioistuinviraston johtokunta on tarpeen tuomioistuinlaitoksen rakenteellisen riippumattomuuden turvaamiseksi. Johtokunta tekee linjanvedot ja ratkaisee pääasiat. Kokoonpanossa on ehdotetulla mallilla otettu tasapainoisesti huomioon vaadittava tuomarienemmistö, eri tuomioistuinten edustus sekä henkilöstö.

Jäsenenä on myös Suomen asianajajaliiton nimeämä asianajajajäsen. Tätä sidosryhmän nimeämää johtokunnan jäsenyyttä pidetään tärkeänä myös oikeusavun näkökulmasta. Vaikutusta ja päätösvaltaa olisi näin tuomioistuinlaitoksen kehittämisessä, oikeudenkäyntimenettelyä koskevissa asioissa sekä koulutuksessa.

Ehdotuksen mukaisista johtokunnan jäsenten nimeämismenettelyistä ei ole erillistä lausuttavaa.

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta?

Toimikunnan ehdotus tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta ja tehtävistä on perusteltu. Siihen ei ole eroavaa näkemystä.

Tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden johdosta tuomioistuinvirastokin on luonteeltaan erityislaatuinen toimielin Suomen julkisessa hallinnossa. On tarpeen, että ylin päätöksenteko kuuluu

kollegiaaliselle johtokunnalle, joka on ylijohtajan yläpuolella. Tuomioistuinvirastoon ei voidakaan soveltaa samoja asioiden ratkaisujärjestelmiä kuin muissa keskusvirastoissa.

Johtokunnan toimivallan on oltava laaja, kuten esitetään. Käytännössä keskitytään pitkäjänteisiin strategiaan linjauksiin. Ylijohtajan toimivaltaa ei tulekaan lisätä ehdotetusta. Ylijohtaja ei tee strategisia linjauksia, vaan on operatiivinen johtaja. Ylijohtaja vastaa juoksevasta hallinnosta ja toimii viraston henkilökunnan esimiehenä.

Mikä on kantanne toimikunnan esittämään viraston sijaintipaikkaan ja sijaintipaikan valinnassa huomioon otettaviin seikkoihin?

Toiminnan ja yhteistyötahojen kannalta luontevin paikka on pääkaupunkiseutu. Esille on toisaalta tuotava, että myös muualta Suomessa on saatavissa pätevää henkilökuntaa. Muualla kuin pääkaupunkiseudulla toimitilakustannuksetkin ovat edullisempia. Etätyötä ja sähköisiä prosesseja voidaan käyttää henkilöstö- ja taloushallinnon toiminnoissa. Tuomioistuinviraston kanssa asiointissa voidaan käyttää myös etäpalvelua.

Muuta huomioitavaa?

Oikeusministeriön toimeksiannosta selvitetään yhden oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamista nykyisten kuuden oikeusapu- ja edunvalvontapiirin sijaan. Tuomioistuinviraston sekä oikeusapu- ja edunvalvontaviraston samanaikaisesta perustamisesta voidaan saada yhteistoiminnallisia hyötyjä.

Hietala Kari
Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri